

Αφιέρωμα στον Λυκούργο Αγγελόπουλο

Το αναλόγιο, ως άλλο άρμα πυρός,

υποδεχόταν τον μαΐστορα, εναγκαλίζονταν τον ιερουργό, διακονούσε τα της ψαλτικής ιεροπρεπείας όταν ο Άρχων κατήρχετο και ανήρχετο κατά τάξιν, τηρών την ανέναον κίνησιν και εικονίζων μυστικώς τα ιπτάμενα πέριξ του θυσιαστηρίου, προσφέροντας παιδαγωγική υπόδειξη προς το λαό.

Του Σταμάτη Μιχαλακόπουλου

Εκδήλωση - αφιέρωμα στον μακαριστό Άρχοντα Πρωτοψάλτη της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας και ιδρυτή της Ελληνικής Βυζαντινής Χορωδίας **Λυκούργο Αγγελόπουλο**, πραγματοποιήθηκε την Κυριακή 23 Νοεμβρίου στο Πνευματικό Κέντρο του Ιερού Ναού Ευαγγελιστρίας Πειραιώς, στο πλαίσιο του προγράμματος εκδηλώσεων «**ΕΝΟΡΙΑ εν δράσει...**».

Ομιλητές της εκδήλωσης ήταν ο Πρωτοπρεσβύτερος **Θωμάς Χρυσικός**, προϊστάμενος του Ιερού Ναού Αγίας Ειρήνης (οδού Αιόλου) και ο κ. **Ανδρέας Χρόνης**, δικηγόρος και μέλος του Δ.Σ. της Ελληνικής Βυζαντινής Χορωδίας, ενώ σύντομο χαιρετισμό απηύθυνε ο Πρόεδρος του Πανελλήνιου Συνδέσμου Ιεροψαλτών «Ρωμανός ο Μελωδός και Ιωάννης ο Δαμασκηνός», κ. **Αθανάσιος Παπαζαρής**.

Την εκδήλωση συντόνισε ο Πρωτοψάλτης του Ιερού Ναού Ευαγγελιστρίας Πειραιώς κ. **Αναστάσιος Μεντάκης**, ο οποίος χαρακτήρισε τον μακαριστό ως τη σημαντικότερη μορφή της βυζαντινής μουσικής και μεγάλο δάσκαλο και πριν δώσει το λόγο στους ομιλητές, τόνισε: «Όλοι τον ξέραμε. Φίλος και αγαπητός στην Ενορία μας. Λάμπρυνε το αναλόγιο με την παρουσία του στα πανηγύρια μας.»

Πρωτοπρεσβύτερος Θωμάς Χρυσικός: Άρπαζε τις φωνές απ' τα χείλη και τις έκανε ανθοδέσμες ικεσίας

Πρώτος μίλησε για τον αείμνηστο Πρωτοψάλτη και Δάσκαλο, ο Πρωτοπρεσβύτερος Θωμάς Χρυσικός, προϊστάμενος του Ιερού Ναού Αγίας Ειρήνης (οδού Αιόλου) στο αναλόγιο του οποίου διακόνησε από το 1982 έως της εκδημίας του.

Η λατρεία της Εκκλησίας

«*Συλλειτουργό, δάσκαλο και φίλο*» χαρακτήρισε το μακαριστό ο π. Θωμάς και τη φιλία μαζί του «*τιμή και χάρισμα ζωής*». Τον γνώρισε στη λατρεία, συνέχισε, στον τόπο που μπορούμε να αποθέσουμε τα πολυτιμότερα πράγματα της ζωής μας. Εκεί που η κάθε στιγμή μας, γίνεται στιγμή της βασιλείας του Θεού. Και εκεί οι δεσμοί των ανθρώπων γίνονται θησαυρός. Γιατί τους διαποτίζει το Πανάγιο Πνεύμα και δεν φθείρονται από τον επερχόμενο θάνατο. Εκεί ότι κάνει ο άνθρωπος δεν απειλείται από τον τεμαχισμό της σκοπιμότητας, αρκεί να κατατίθεται προς δόξαν Θεού, απαλλαγμένο από ιδιοτέλειες.

«*Σ' αυτόν τον τόπο γνώρισα τον Λυκούργο και δεν μπορώ να τον δω έξω από αυτόν. Προτιμώ να τον κρατήσω μέσα μου έτσι, στη μνήμη της αγίας αναφοράς. Στον τόπο της μέχρι εκδαπανήσεως υμνωδίας του, τον τόπο που η φωνή του έγινε προσευχητική φωνή πλήθους ανθρώπων. Να τον προφυλάξω από κάθε νόθευση απ' τις επιμέρους καλλιτεχνικές σμικρύνσεις. Να παραμείνει στη μνήμη μου δάσκαλος, μάστορας, οργανικά συνδεδεμένος με την μήτρα που τον γέννησε, την Εκκλησία του Χριστού και τίποτα άλλο.*

Ανακάλυψα μαζί του ότι πίσω από κάθε τι μέσα στο χώρο της λατρείας, υπάρχει ένας μείζων θεολογικός λόγος που αφορά όλη μας τη ζωή και του το χρωστώ.»

Είναι λοιπόν η προσωπικότητα του, που ωθεί και υποχρεώνει τον ομιλητή να αναφερθεί σε διαπιστώσεις, ερωτήματα και προβληματισμούς δημιουργικής τάσης, απέναντι στη λατρεία, που τα δημιούργησε η πολύχρονη χαρισματική παρουσία του στο Ναό της Αγίας Ειρήνης.

Ο μουσικός τόνος

Μια πρώτη διαπίστωση είναι ότι η λατρεία είναι γεύση αδιάπτωτης χαράς, αν της επιτρέψεις να σε πάει εκεί που ξέρει εκείνη, αν δεν διακόπτεις εσκεμένα την πορεία της. Ο Λυκούργος Αγγελόπουλος ήταν ένας άνθρωπος κοινός, όμως εμποτισμένος με πράγματα ασυνήθιστα. Πολύ νωρίς ανακάλυψε ότι ο ήχος της Εκκλησίας δεν ήταν ένα ακόμα μουσικό άκουσμα του κόσμου, αλλά ο ήχος της βασιλείας του Θεού στον κόσμο. Επίσης, ο εκκλησιαστικός ρυθμός δεν συνιστά απλώς μια ακόμα τεχνική ανακάλυψη της ρυθμοποιίας, αλλά είναι ο βηματισμός που προσφέρθηκε στο μυστήριο της σωτηρίας, για να γίνει η σωτηρία συνοδοιπορία της καθημερινότητας.

Κατάλαβε δηλαδή από νωρίς ο μακαριστός, σύμφωνα με τη μαρτυρία του π. Θωμά, ότι αυτό που συνέβει με τη σάρκωση του Θεού στη μήτρα της Θεοτόκου και κατεκάλυψε με την πρόσληψη του όλα τα ανθρώπινα, εκτός της αμαρτίας, διαχύθηκε και στην τέχνη της μουσικής, την κορυφαία των τεχνών. Για να σαρκωθεί η σωτηρία ως μυσταγωγία τόνων, ρυθμών, αναβάσεων κα καταβάσεων,

στα ποικίλματα, στο κατανυκτικό χρώμα, στο παθητικό μέλος κ.α. Στο πρόσωπο του η Εκκλησία έβρισκε τον φιλόσοφο της μουσικής της. Και συνέχισε ο π. Θωμάς: «*Το αναλόγιο, ως άλλο άρμα πυρός, υποδεχόταν τον μαΐστορα, εναγκαλιζόνταν τον ιερουργό, διακονούσε τα της ψαλτικής ιεροπρεπείας όταν ο Άρχων κατήρχετο και ανήρχετο κατά τάξιν, τηρών την αέναον κίνησιν και εικονίζων μυστικώς τα ιπτάμενα πέριξ του θυσιαστηρίου, προσφέροντας παιδαγωγική υπόδειξη προς το λαό.*

Και τα πάντα αρχίζουν με την σεμνότητα, τη μαστοριά του μουσικού τόνου. Είχε στήσιμο φωνής που σπανίως συναντά κανείς. Όμως ήξερε ότι το μέγα κέρδος της εκκλησιαστικής μουσικής δεν έγκειται στην φωνητική οξύτητα αλλά στην φωνητική ανακούφιση, με την οποία ο ψάλτης αγκαλιάζει το λαό και του προσφέρει προσευχητικό έρεισμα για να εισδύσει στα ενδότερα των νοημάτων της λατρείας. Ήταν ο έμπειρος γνώστης, ότι ψάλτης είναι μόνο ο μετέχων και συμπροσευχόμενος, όχι ο απόμακρος καλλιτέχνης.»

Μίλησε μάλιστα ο π. Θωμάς για αυτή τη διαρκή, κρυφή πάλη στην ψυχή του ψάλτη να φανεί ο καλλιτέχνης ως κατακτητής της ακοής ή ο κατανύσσων καρδιάς, να κερδηθεί η ατομική προβολή ή η προσευχητική ενατένιση, να βομβαρδίζεται ο λαός με ακροβασίες φωνητικών υπεραναβάσεων ή να υποταχθεί το χάρισμα στη διακονία της λατρείας. Να μην μεταβληθεί η Θεία Ευχαριστία από λειτουργία, δηλαδή λαού έργο, σε ψαλτουργία, δηλαδή έργο δεξιοτεχνίας.

Η διεύθυνση του χορού

Κι αν ο μουσικός τόνος ήταν η αρχή, εκείνο που κυριολεκτικά μετέδιδε ρίγος ήταν η διεύθυνση του χορού. Μια διδαχή, που ο αείμνηστος πρωτοψάλτης μάλλον την πήρε μαζί του, κατά τη διαπίστωση του π. Θωμά. Εκείνος κρατούσε στα χέρια του, την αρχαία έννοια της χειρονομίας, όπου η κάθε κίνηση σχεδόν περιέκλειε, σχημάτιζε και αποκάλυπτε ολόκληρες μουσικές φράσεις. Κατά την διατύπωση του ομιλητή, «*άρπαζε τις φωνές απ' τα χείλη και τις έκανε ανθοδέσμες ικεσίας.*»

Κατά την μαρτυρία του μάλιστα, είχε κανείς διαρκώς την εντύπωση, ότι ο ήχος έβγαινε απ' τα χέρια του, διέγραφε τα όρια του ψαλτικού ύφους.

Η γλώσσα της λατρείας

Ο μακαριστός Λυκούργος Αγγελόπουλος γνώριζε τον έλληνα λόγο. Δεν πρόδωσε ποτέ τη γλώσσα της λατρείας. Όπως τόνισε ο π. Θωμάς, ήξερε ότι αυτή η γλώσσα που διακόνησε το Ευαγγέλιο και τη θεολογία, είναι η σάρκα της Εκκλησίας. Μαθήτευσε στην έκφραση και την εκφορά της, με την ενδόμυχη αυστηρότητα των υπαρξιακών δονήσεων που προκαλούν τα νοήματα.

Δίδασκε τους μαθητές του το νόημα των κειμένων και κατόπιν τον μουσικό τονισμό. Και αυτό προϋποθέτει, όπως είπε χαρακτηριστικά, τριβή και μεράκι στην πρακτική του αναλογίου. Ήταν λοιπόν άνθρωπος υψηλής παιδείας.

Το τυπικό της Εκκλησίας

Έτρεφε απέραντο σεβασμό στο τυπικό της Εκκλησίας. Κανείς δεν είναι υπεράνω του τυπικού, τόνισε μεταξύ άλλων ο π. Θωμάς. Το τυπικό είναι η τάξη της

Εκκλησίας, το βάδισμα της στον κόσμο, η αναπνοή της, το απήχημα της ουρανού ιεραρχίας.

Και ολοκλήρωσε την ομιλία του:

«Δεν διεκδίκησε ποτέ την εντύπωση από το προφανές. Σκοπός του ήταν η τέλεση της ιερουργίας του ψάλλειν. Ήταν όλος εκεί. Με την ψαλτική ως όχημα και με την προσωπική του ανησυχία, επεστράτευσε την έρευνα και την επιστήμη ως θεραπευτικές για να αναδείξει ξεχασμένα, να προκαλέσει ενδιαφέρον, να ξυπνήσει συνειδήσεις. Δεν έπαιξε ποτέ με το εύκολο και το αυτονόητο.»

Ανδρέας Χρόνης: Χαρισματικός, ακάματος και ασυμβίβαστος

Ακολούθως το λόγο έλαβε ο δικηγόρος και μέλος του Δ.Σ. της Ελληνικής Βυζαντινής Χορωδίας κ. Ανδρέας Χρόνης, οποίος παρουσίασε ένα σύντομο και περιεκτικό βιογραφικό του αείμνηστου πρωτοψάλτη, τον οποίο και χαρακτήρισε ως *«χαρισματικό, ακάματο και ασυμβίβαστο δάσκαλο και χοράρχη.»*

Ο Λυκούργος Αγγελόπουλος γεννήθηκε στον Πύργο της Ηλείας στα 1941 και μαθήτευσε αρχικά στον πρωτοψάλτη θείο του Τάκη Αγγελόπουλο. Αργότερα θα βρεθεί στο αριστερό αναλόγιο του Μητροπολιτικού Ναού Αθηνών. Εγγράφεται στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών, όπου και ολοκλήρωσε τις σπουδές του, ενώ ασκήθηκε σε δικηγορικό γραφείο. Στην πορεία αναλαμβάνει δεξιός ψάλτης στον Ιερό Ναό Παναγίτσας Κυνοσάργους.

Η σημαντικότερη συνάντηση και γνωριμία στη ζωή του, ήταν με τον μεγάλο δάσκαλο Σίμωνα Καρρά. Δημιουργεί την Ελληνική Βυζαντινή Χορωδία. Ξεπερνούν τις 1200 οι εμφανίσεις, εκδηλώσεις, συναυλίες, λειτουργικές συνάξεις, αγρυπνίες, ηχογραφήσεις, ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές παραγωγές και συνεργασίες της Χορωδίας, σε 33 χώρες και 4 ηπείρους. Από το 1982 αναλαμβάνει πρωτοψάλτης του Ιερού Ναού Αγίας Ειρήνης Αιόλου.

Ασχολήθηκε και με την σύγχρονη μουσική. Δίδαξε σε ωδεία και διεύθυνε σχολές βυζαντινής μουσικής διαφόρων Μητροπόλεων. Έτυχε τιμών και διακρίσεων από το Οικουμενικό Πατριαρχείο και τον Πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας.

Εκοιμήθη μετά από σύντομη ασθένεια, που κρατούσε κρυφή και από τους πιο στενούς του συνεργάτες, την Κυριακή 18 Μαΐου.

Μετά την παρουσίαση των σημαντικότερων σταθμών της ζωής του Λυκούργου Αγγελόπουλου από τον κ. Χρόνη, προβλήθηκε σχετικό οπτικοακουστικό υλικό. Την εκδήλωση έκλεισε με σύντομο χαιρετισμό του, ο Πρόεδρος του Πανελληνίου Συνδέσμου Ιεροψαλτών «Ρωμανός ο Μελωδός και Ιωάννης ο Δαμασκηνός», κ. Αθανάσιος Παπαζαρής.

Ο ομιλητής, συγκινημένος, ανέφερε ότι *«ο μακαριστός μας δίδαξε πολλά»*. Και συνέχισε λέγοντας πολύ χαρακτηριστικά:

«Επειδή πολλοί από εμάς τον αδίκησαν, δεν μπήκαν μέσα στην ουσία των πραγμάτων, να εξετάσουν, να δουν, ο Πανελλήνιος Σύνδεσμος θα κάνει ειδική εκδήλωση στη μνήμη του. Οφείλουμε πολλά και ελπίζουμε κι εμείς, έστω και αργά, να μελετήσουμε όσα έχει αφήσει.»

